

Nowe kierunki rozwoju szkół promujących zdrowie w Polsce i w Europie

Warszawa, 23.11.2011 r.

Promocja zdrowia w szkole - aktualności

W dniu 23 listopada 2009 r. po wieloletnich staraniach zostało podpisane Porozumienie o współpracy między Ministrem Edukacji Narodowej, Ministrem Zdrowia i Ministrem Sportu i Turystyki w sprawie promocji zdrowia i profilaktyki problemów dzieci i młodzieży.

W ramach Porozumienia zaplanowano zadania dla trzech resortów.

Zadania Ministra Edukacji Narodowej obejmują w szczególności:

- zapewnienie synergii działań z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki problemów dzieci i młodzieży, które są realizowane przez strony porozumienia w szkołach i placówkach oraz w środowisku lokalnym, w tym podejmowanie działań na rzecz wdrażania programów promujących zdrowie, w tym programu „Szkoły dla Zdrowia Europy”;
- upowszechnianie idei sieci szkół promujących zdrowie i wynikających z niej działań na poziomie lokalnym;
- prowadzenie systemu certyfikacji szkół i placówek będących w sieci szkół promujących zdrowie;
- umożliwienie prezentacji dobrych praktyk i wymiany doświadczeń między szkołami i placówkami oświatowymi w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki problemów dzieci i młodzieży;
- upowszechnianie wiedzy i doświadczeń z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki problemów dzieci i młodzieży wynikających ze współpracy międzynarodowej;
- propagowanie podejmowanych działań z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki problemów dzieci i młodzieży w mediach.

W wyniku Porozumienia powołano Radę
Programową ds. Promocji Zdrowia i
Profilaktyki Problemów Dzieci i Młodzieży.

Jest ona

organem inicjatywnym i opiniodawczym dla
Ministra Edukacji Narodowej,
Ministra Zdrowia
i Ministra Sportu i Turystyki

Do współpracy z Radą Programową oraz
do realizacji zapisów Porozumienia
powołany został Zespół ds. Promocji
Zdrowia w Szkole

W dniu 1 kwietnia 2010r. utworzono w ORE
Zespół ds. Promocji Zdrowia w Szkole

Nowe inicjatywy

- Współpraca z SHE (*Schools for Health in Europe*)
- Program HEPS i polski projekt pilotażowy
- Stanowisko Ministrów
- Krajowy Certyfikat
- Przedszkola Promujące Zdrowie

Sieć Szkół dla Zdrowia w Europie - SHE

Europejska platforma dla promocji zdrowia w szkołach, której celem jest wspieranie organizacji i profesjonalistów w rozwijaniu w każdym kraju sieci szkół promujących zdrowie.

W swoich działaniach wykorzystuje pozytywną koncepcję zdrowia oraz zalecenia Konwencji o Prawach Dziecka ONZ.

Inspiracją i podstawą do rozwoju szkół promujących zdrowie w Europie, przyjętą w SHE, jest pięć podstawowych wartości i pięć filarów.

Pięć podstawowych wartości SHE

- **Równość** – równy i pełny dostęp do edukacji i zdrowia wszystkich uczniów.
- **Ciągłość i zrównoważenie działań** – ścisły związek między zdrowiem, edukacją i rozwojem, przygotowanie uczniów do roli odpowiedzialnych i pozytywnie nastawionych członków społeczeństwa.
- **Włączenie** – szkoła jako społeczność ucząca się, w której wszyscy są szanowani i obdarzani zaufaniem.
- **Upodmiotowienie i kompetencje do działania** - aktywne zaangażowanie się całej społeczności szkolnej w osiągnięcie wspólnie ustalonych celów dotyczących zdrowia
- **Demokracja** - respektowanie wartości demokratycznych, wdrażanie do praktyki przestrzeganie praw i branie odpowiedzialności za siebie, innych ludzi oraz środowisko

Pięć filarów programu Szkoły dla Zdrowia w Europie

- **Całościowe podejście do zdrowia w szkole**

Spójność między polityką szkoły a codziennym jej funkcjonowaniem (realizacja ez, tworzenie środowiska fizycznego i społecznego, kształtowanie umiejętności życiowych, rozwijanie dobrych relacji między szkołą, rodzicami a społecznością lokalną, korzystanie ze świadczeń pracowników ochrony zdrowia, branie pod uwagę koncepcji zdrowia uczniów).

Pięć filarów programu Szkoły dla Zdrowia w Europie

- **Uczestnictwo**

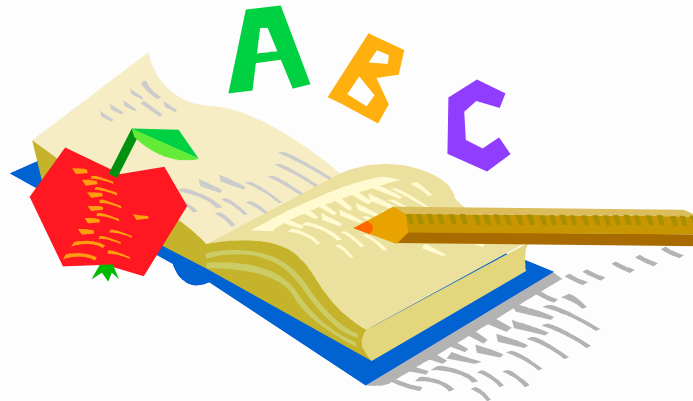
Poczucie sprawstwa, uczestnictwo
uczestnictwo i zaangażowanie
członków społeczności szkolnej
w to co dzieje się w szkole.

Pięć filarów programu Szkoły dla Zdrowia w Europie

- **Jakość edukacji**

SzPZ zapewnia dobre warunki do nauczania i uczenia się (zdrowy uczeń lepiej się uczy, zdrowy pracownik osiąga lepsze wyniki i większą satysfakcję z pracy).

Pięć filarów programu Szkoły dla Zdrowia w Europie

- **Dowody**

Wykorzystanie wyników badań naukowych wskazujących na skuteczność całościowego podejścia do zdrowia w szkole.

Pięć filarów programu Szkoły dla Zdrowia w Europie

- **Szkoła jako element społeczności lokalnej**

Szkoły rozwijają współpracę ze społecznością lokalną i są częścią tej społeczności.

Współpraca z SHE

W ramach współpracy z *Schools for Health in Europe*

1. Wizyta studyjna - prezentacja polskich doświadczeń szpz. Szkolenie dla krajowych koordynatorów z krajów Europy Wschodniej i Azji, zrealizowana na prośbę SHE
2. Organizacja kursu międzynarodowego kursu dla trenerów programu HEPS. W kursie uczestniczyli przedstawiciele 6 krajów zainteresowanych realizacją programu w swoich krajach, w tym 4 przedstawiciele z Polski
3. Coroczne spotkania krajowych koordynatorów

SHE

Schools for Health in Europe

Projekt HEPS

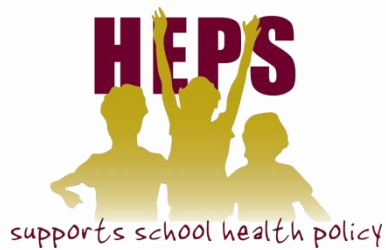
(Healthy Eating and Physical Activity in Schools)

Wdrażanie w szkołach w Europie polityki w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej (2009-2011).

Projekt finansowany przez UE w ramach Programu Zdrowia Publicznego, realizowany w ramach sieci Szkoły dla Zdrowia w Europie *Schools for Health in Europe* (43 kraje)

www.hepseurope.eu

Inicjatorzy projektu HEPS

(Healthy Eating and Physical Activity in Schools)

Koordinacja: Netherlands Institute for Health Promotion (NIGZ)

Ośrodki współpracujące:

Free University of Brussels, Belgia

Welsh Ministers, Walia

Danish University of Education, Dania

Institute of Child Health, Grecja

University Maastricht, Holandia

NHS Health, Szkocja

Warsaw University, Polska

University of Bergen, Norwegia

Leuphana University Lüneburg, Niemcy

National University of Ireland, Galway, Irlandia

Ludwig Boltzman Institute, Austria,

State Environmental Health Centre, Litwa

Podstawą projektu HEPS jest koncepcja i strategia tworzenia szkoły promującej zdrowie oraz wieloletnie doświadczenia krajów w tym zakresie.

Istotą projektu jest całościowe podejście do zdrowia w szkole u dzieci i młodzieży.

Oczekuje się też, że szkoły promujące zdrowie w krajach Unii Europejskiej, jako pierwsze, podejmą wdrażanie całościowych działań w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej.

Głównymi celami projektu HEPS jest:

- Tworzenie, realizacja i ewaluacja skutecznej polityki krajowej oraz praktyki w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej w szkołach we wszystkich krajach członkowskich Unii Europejskiej.
- Wspieranie tworzenia i wdrażania w krajach członkowskich programów zdrowego żywienia i aktywności fizycznej, opracowanych na podstawie potwierdzonych faktów (dowodów), z wykorzystaniem podejścia stosowanego w szkole promującej zdrowie.

Podstawy koncepcji projektu HEPS wynikają z:

- Przyjęcia podstawowych założeń szkoły promującej zdrowie, w tym zwłaszcza koncepcji całościowego podejścia do zdrowia w szkole.
- Uznania, że spójna polityka szkoły w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej może sprzyjać lepszym wynikom w nauce, podobnie jak działania z zakresu promocji zdrowia. Polityka taka wspiera realizację podstawowej funkcji szkoły tj. edukacji uczniów i sprzyja podnoszeniu jakości edukacji przez wzmacnianie zdrowia uczniów.

Pakiet szkolny HEPS

- *„Przewodnik HEPS”*
- *„Poradnik orędownictwa na rzecz HEPS”*
- *„Katalog i narzędzie HEPS”*
- *„Narzędzie dla szkół HEPS”*

W Polsce...

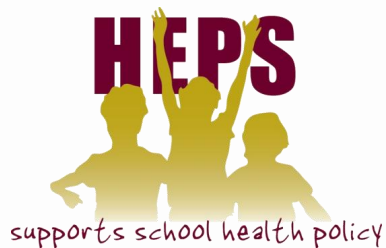
proponuje się podjęcie działań w ramach projektu HEPS, z dostosowaniem go do możliwości i potrzeb naszego kraju, na trzech poziomach: krajowym, wojewódzkim, w sieciach szkół promujących zdrowie.

Pilotaż w Polsce

„Zdrowie żywienie i ruch w szkole”

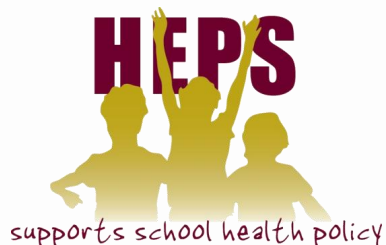
W I roku realizacji przewiduje się następujące formy realizacji:

- Projekt pilotażowy w szkołach promujących zdrowie,
- Wspieranie przez wojewódzkich koordynatorów szkół promujących zdrowie w tworzeniu szkolnej polityki z wykorzystaniem pakietu szkolnego HEPS.
- Realizacja projektu pilotażowego w wybranych szkołach:
 - Gdańska

Dlaczego ważne jest, aby szkoły tworzyły politykę w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej?

1. Konieczność zaspokajania podstawowych potrzeb biologicznych uczniów.
2. Poczucie głodu, pragnienia, zbyt długie unieruchomienie w pozycji siedzącej wpływa negatywnie na samopoczucie, zachowania uczniów i ich dyspozycję do nauki.
3. Organizacja posiłku, zapewnienie uczniom płynów i aktywności fizycznej w czasie pobytu w szkole (także poza lekcjami wychowania fizycznego) oraz odpowiedniej edukacji w tym zakresie jest ważnym elementem działalności opiekuńczej, wychowawczej i dydaktycznej szkoły.

Dlaczego ważne jest, aby szkoły tworzyły politykę w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej?

4. Potrzeba włączenia się szkół do działań w zakresie zapobiegania gwałtownie narastającej częstości nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży

EUROPA – częstość nadwagi:

Największa

Włochy – 36%

Malta - 35%

Hiszpania - 34%

Portugalia - 32%

Najmniejsza

Rosja – 10%

Słowacja – 12%

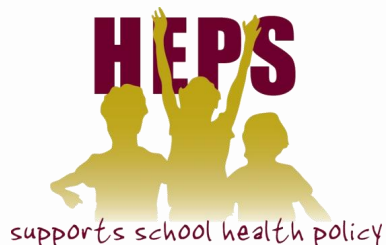
Holandia - 12%

Dania - 15%

Polska 18%

Cole i wsp., 2004

5. Inne problemy zdrowotne uczniów związane z nieprawidłowym żywieniem i małą aktywnością fizyczną (odchudzanie się, bóle pleców)

Dlaczego ważne jest, aby szkoły tworzyły politykę w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej?

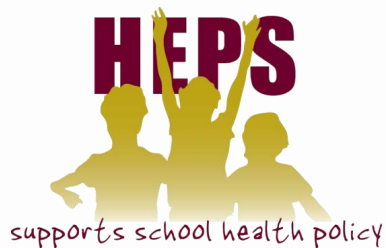
Polska Projekt OLAF – Centrum Zdrowia Dziecka 2007- 09

Badania dzieci i młodzieży w wieku 7-19 lat	N=17 573		
	Nadwaga	Otyłość	Razem
Chłopcy	10%	8%	18%
Dziewczęta	11%	7%	18%

Największe odsetki uczniów z nadwagą:

- w szkołach podstawowych,
- w dużych miastach,
- w rodzinach z jednym dzieckiem,
- w rodzinach o najwyższych dochodach,
- gdy dziecko ma w swoim pokoju komputer i telewizor.

Gurzkowska, Kułaga, 2010

Dotychczasowe działania w zakresie żywienia uczniów

1. Programy edukacyjne o zasięgu:

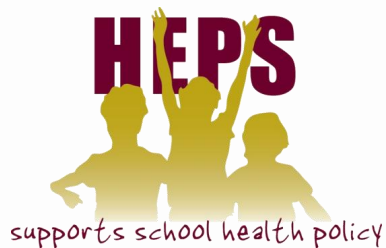
- krajowym np. *Trzymaj formę, Smak zdrowia, Żyj zdrowo i kolorowo*
 - regionalnym/powiatowym
 - szkolnym – programy autorskie
- Ewaluacja: brak lub „nieefektywna”

2. Programy Agencji Rynku Rolnego: *Szklanka mleka, Owoce w szkole*

3. Lokalne inicjatywy np. ograniczanie słodczy, słodkich napojów w sklepikach szkolnych

4. Dożywianie uczniów z rodzin ubogich

Brak oficjalnej polityki (stanowiska, zaleceń) na poziomie krajowym, regionalnym, lokalnym.

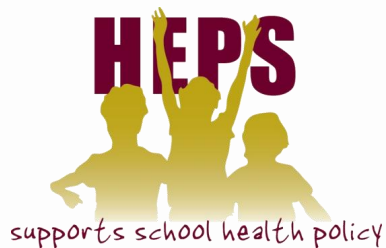

Dotychczasowe działania w zakresie żywienia uczniów

Wymiar obowiązkowych lekcji WF w Polsce należy do największych w Europie, ale odsetek nastolatków o niskim poziomie aktywności fizycznej jest zbliżony do średniego w UE.

80-90% szkół podstawowych i gimnazjów nie organizuje poza lekcjami WF innych zajęć ruchowych.

Nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego stwarza szansę na zmianę dotychczasowego podejścia do WF w szkole.

Projekt HEPS (*Healthy Eating and Physical Activity in Schools*)

Polityka szkoły w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej – powinien być to dokument (na piśmie) opracowany z udziałem całej społeczności szkolnej określający:

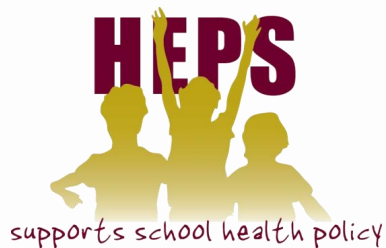
- Potrzeby szkoły i społeczności, w której ona się znajduje.
- Uzasadnienie wartości (znaczenia) dla szkoły zdrowego żywienia i aktywności fizycznej uczniów.
- Priorytetowe cele i zadania w zakresie żywienia i aktywności fizycznej oraz ich związek z podstawowymi celami i zadaniami (misją) szkoły.
- Harmonogram działań, zasady ich monitorowania i ewaluacji.
- Dostępne środki.
- Plan wdrożenia, monitorowania i ewaluacji
- Zasady komunikowania się i organizacji działań.

HEPS Tool for Schools, 2010

Korzyści dla szkół wynikające z tworzenia szkolnej polityki w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej to:

- spójne, zaplanowane i systematyczne podejście do zdrowego żywienia i aktywności fizycznej,
- promocja zdrowego stylu życia wśród uczniów i pracowników szkoły,
- poprawa wyników nauczania i osiągnięć szkolnych uczniów,
- bardziej przejrzyste i demokratyczne podejmowanie decyzji w szkole,
- lepsza współpraca z rodzicami uczniów,
- lepsza atmosfera w szkole,
- zwiększenie satysfakcji z pracy personelu szkoły,
- lepsza współpraca szkoły ze środowiskiem lokalnym, z organizacjami i instytucjami wspierającymi szkołę.

Czynniki warunkujące tworzenie w szkołach polityki w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej

- Tworzenie polityki w zakresie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej w szkołach na poziomie **krajowym, regionalnym i lokalnym**.
- Współpraca międzysektorowa.
- Realizacja edukacji zdrowotnej w szkole.
- Wspieranie rozwoju szkół promujących zdrowie.
- Szkolenie nauczycieli.
- Zaangażowanie rodziców.

W czerwcu 2011r. opracowano
Stanowisko Ministrów w sprawie działań
podejmowanych przez szkoły w zakresie
zdrowego żywienia uczniów.

Stanowisko zostało zaakceptowane przez
trzech Ministrów w październiku.

Krajowy certyfikat

W 2010 r. ustalono nową procedurę nadawania Krajowego Certyfikatu Szkoła Promująca Zdrowie.

Zgodnie z procedurą wnioski napływają do ORE i dwa razy do roku odbywają się posiedzenia Centralnej Kapituły Krajowego Certyfikatu SzPZ.

Szkoła ubiegająca się o KC ma / stara się o:

- Dobry klimat społeczny.
- Znajomość i zrozumienie koncepcji szpz przez całą społeczność.
- Bezpłatny dostęp do wody pitnej.
- Niepalącą kadrę.
- Zdrową żywność w sklepiku i stołówce.
- Zamieszczanie na stronie internetowej informacji o szpz

Prace kapituły 2010 i 2011 r.

	Wpłynęło	Przyznano
2010 rok (2 posiedzenia)	26	17
2011 rok (2 posiedzenia)	25	20

Przedszkola Promujące Zdrowie

Zgodnie z zatwierdzoną w październiku 2010 roku przez MEN procedurą ubiegania się o Krajowy Certyfikat „Szkoła Promująca Zdrowie” mogą ubiegać się tylko szkoły podstawowe, gimnazja oraz szkoły ponadgimnazjalne. Obowiązujące standardy nie są w pełni dostosowane do specyfiki pracy przedszkoli.

We wrześniu 2011 rozpoczęliśmy pracę grupy roboczej nad tym obszarem.

Przedszkola Promujące Zdrowie

Celem pracy było określenie specyfiki, wypracowanie modelu, standardów oraz narzędzi do autoewaluacji pracy przedszkoli promujących Zdrowie.

Po opracowaniu tych narzędzi możliwe będzie przeprowadzenie autoewaluacji w przedszkolach oraz ubieganie się o Krajowy Certyfikat. Planuje się zakończenie tych prac w przyszłym roku.

Zapraszam do współpracy!

Dziękuję

Katarzyna Stępnik
katarzyna.stepniak@ore.edu.pl
www.ore.edu.pl